

ZBIGNIEW ŁAGOSZ

Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie
e-mail: lagosz@agh.edu.pl
<https://orcid.org/0000-0003-2297-9988>
<https://doi.org/10.14746/h.2023.2.6>

Ezoteryka a coaching, czyli współczesny rozwój osobisty w kontekście korzeni „wiedzy tajemnej”

Esotericism and coaching, or modern personal development in the context of the roots of 'secret knowledge'

Abstract. *This article attempts to portray the roots of coaching through the prism of esotericism, New Age, and occultism. The history of contemporary coaching is only coincidentally related to the emergence of New Age ideas and people who have influenced both systems. Using the example of the Polish coaching offer, the author demonstrates its similarities to esoteric and occult semantic and theoretical ideas.*

Keywords: *coaching, esotericism, occultism, secret knowledge*

Rozwój rynku usług coachingowych tak na świecie, jak i w Polsce charakteryzuje się niezwykle silną dynamiką wzrostu. Zgodnie z szacunkami przedstawionymi w raporcie International Coaching Federation zrzeszającej coachów z całego świata i monitorującej rozwój tej dyscypliny zawodowej, w roku 2019 na świecie było 71 000 coachów, co stanowiło wzrost w stosunku do szacunków z roku 2015 aż o 33%. Autorzy opracowania wskazują na niezwykle silny przyrost praktykujących ten zawód osób w Ameryce Łacińskiej (wzrost o 174%) i Europie Wschodniej (wzrost o 40%)¹. Nim przejdę do szczegółowej analizy tego sektora świadczeń w naszym kraju, zdefiniuję, czym jest coaching i jakie są jego prymarne atrybuty.

¹ 2020 ICF Global coaching study: Executive summary, s. 7, https://coachingfederation.org/app/uploads/2020/09/FINAL_ICF_GCS2020_ExecutiveSummary.pdf [dostęp: 22.10.2021].

Robert Hendrickson źródłosłów słowa „coaching” wywodzi od nazwy węgierskiej miejscowości Kocs, gdzie miejscowi kołodzieje i kowale około XVI wieku wyprodukowali pierwszy czterokołowy lekki powóz resorowany *kocsi*². Dzięki popularności owego pojazdu (w XIX wieku powozy w wielu krajach zaczęto nazywać koczami) słowo to znalazło swój odpowiednik także w innych krajach (niemiecki *kutsche*, francuski, portugalski czy hiszpański *coache*, a przede wszystkim angielski *coach*), odnosząc się bezpośrednio do trybu podróżowania. Na szeroką ewolucję prymarnego znaczenia słowa coaching wskazuje Bożena Wujec, prezentując obecne bogactwo tej kategorii semantycznej. Od swego podstawowego bowiem znaczenia jako środka transportu mającego dowieźć fizycznie klienta z punktu a do b, do ewolucji znaczeniowej, jaką obecnie przeszło, czyli procesu przemieszczania się w przestrzeni psychologicznej (w tym ujęciu *coach* wspiera swego ucznia w dotarciu do celu)³.

Za korzenie obecnego coachingu uważa się monografię Colemana Griffitha (1983–1966), któremu przypisuje się utworzenie podwalin amerykańskiej psychologii sportu. To właśnie autor *Psychology of coaching*⁴ użył – nie tylko zresztą w tytule – tego tak popularnego dzisiaj określenia, choć jeszcze nie *sensu stricto*. Badacze zwracają uwagę, iż idea dziś znanego coachingu, skierowanego do wysokiego szczebla kadry menedżerskiej, wykształciła się pomiędzy rokiem 1950 a 1990⁵ poprzez takie ukazujące się w tym przekroju czasowym pozycje, jak *The Growth and Development of Executives* Mylesa Mace’a, *Practice of management* Petera Druckera czy wreszcie *The inner game of tennis* Timothy’ego Gallweya, które to zawierały załączki dogmatyczne dla dziś realizowanych praktyk coachingu. Jak wykazuje w bardzo wnikliwym tekście na temat wczesnej historii coachingu Adam Zemelka, ów wyrósł na pograniczu kilku dyscyplin, a mianowicie: psychologii treningu sportowego, nauk o zarządzaniu i counselingu⁶. Autor wskazuje również na szereg problemów związanych z badaniem historii narodzin coachingu, który nie jest ani dyscypliną, ani też subdyscypliną naukową, kreśląc równocześnie własną – odnoszącą się tak do tożsamości, jak i praktyki – definicję coachingu. Tej bowiem, mimo długiego rozwoju, ujednocionej nie ma i zapewne nigdy nie będzie.

Na brak wspólnej i spójnej definicji coachingu wskazuje między innymi Joanna Żukowska, podkreślając równocześnie, iż większość z funkcjonujących obecnie

² R. Hendrickson, *The Henry Holt encyclopedia of word and phrase origins*, Henry Holt & Co, New York 1987, s. 85.

³ B. Wujec, *Geneza i definicje coachingu*, „Coaching Review” 2012, nr 4, ss. 8–9.

⁴ C.R. Griffith, *The psychology of coaching: A study of coaching methods from the point of psychology*, C. Scribner’s sons, New York 1926.

⁵ J.L. Bennett, M.W. Bush, *Coaching in organizations: Current trends and future opportunities*, „OD Practitioner” 2009, no. 41(1), ss. 2–7.

⁶ A.M. Zemelka, *Wczesna historia coachingu: poszukiwanie definicji i interferencji idei*, „Forum Oświatowe” 2016, nr 28(2), ss. 145–156.

jest częstokroć sprzeczna w swej treści względem siebie⁷, a coaching jest zbiorem technik poszukujących własnej teorii. Mając na uwadze kontekst, w jakim lokujemy owe definicje w niniejszym tekście, należy uważać, by nie popełnić znanego wśród statystyków błędu teksańskiego strzelca wyborowego, polegającego na zdefiniowaniu poszukiwanego rzeczywistego rezultatu *post factum*. W tym przypadku – by nie ukazać li tylko definicji coachingu *stricte* pasującej do omawianego tematu.

I tak z jednej strony mamy określenie coachingu jako: „osiąganie istotnych celów, dzięki uwalnianiu indywidualnego potencjału”⁸; „sztukę pozwalającą na własne uczenie się, lepsze wyniki i rozwój”⁹; „wsparcie konkretnej osoby w doskonaleniu działań, dzięki analizie wykorzystywania wiedzy i umiejętności”¹⁰; „proces pozwalający na uczenie się i ewaluację, a co za tym idzie na doskonalenie”¹¹, by z drugiej otrzymywać definicję, którą przypisać można także szeroko rozumianemu rozwojowi duchowemu. Przytoczmy zatem tylko kilka funkcjonujących określeń, jak choćby: „Proces pomagania ludziom mający na celu dotarcie do ich szczytowych możliwości. Polega on na rozwijaniu silnych stron, pomocy w pokonywaniu wewnętrznego oporu i przekroczeniu własnych ograniczeń w celu osiągnięcia osobistej doskonałości”¹²; „podejście umożliwiające koncentrację na sobie, na własnych refleksjach i działaniach, dzięki czemu następuje poprawa jakości życia”¹³; „Rozwój osobisty jest jak kosmiczna głębia. Coach sprawia, że menedżer zaczyna rozumieć jak przełożyć swoje głębokie wewnętrzne odkrycia na poprawę efektywności”¹⁴.

Szybko zrodziło się zatem postrzeganie coachingu jako metafory podróży i poczęło pojawiać się na kilku płaszczyznach. Tak w ujęciu do samej nazwy, jak i wzmiankowanego psychologicznego procesu przemieszczenia się, aż do archetypowej podróży bohatera, doskonale ujętej przez mitoznawcę i religioznawcę Josepha Campbella (1904–1987) w fundamentalnym dziele *Bohater o tysiącu twarzy*¹⁵. I co znamienne, nie chodzi tu tylko o opisaną przez Campbella wędrówkę herosa (paralelną do wędrówki coachowanego) tak podobną w wielu kulturach, podczas której wchodząc w świat niebezpieczeństw, pokonując liczne przeszkody, by osiągnąć cel podróży (na przykład złote runo), zdobywa coś znacznie cenniejsze-

⁷ J. Żukowska, *Naukowe ujęcie coachingu*, w: *Człowiek w organizacji. Teoria i praktyka*, red. P. Wachowiak, Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2012, ss. 271–281.

⁸ B.R. Kuc, *Strategiczne wymiary doskonałości w zarządzaniu*, w: *Współczesne paradygmaty nauk o zarządzaniu*, red. W. Kowalczewski, Difin, Warszawa 2008, s. 90.

⁹ M. Downey, *Effective Coaching: Lessons from the Coach's Coach*, Texer, UK 2003, s. 17.

¹⁰ J. Whitmore, *Coaching for performance*, Nicholas Brealey, Boston 2002, s. 11.

¹¹ E. Parsloe, *Coaching i mentoring*, tłum. I. Morzoł, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 15.

¹² R. Dilts, *From Coach to Awakener*, Dilts Strategy Group, Capitola 2003, s. XX.

¹³ W.T. O'Donohue, J.E. Fisher, *Cognitive Behavior Therapy: Applying Empirically Supported Techniques in Your Practice*, John Wiley & Sons, Inc., New Jersey 2008, s. 8.

¹⁴ S. Wales, *Why coaching?*, „Journal of Change Management” 2002, vol. 3, no. 3, s. 279.

¹⁵ J. Campbell, *Bohater o tysiącu twarzy*, Zakład Wydawniczy Nomos, Kraków 2013.

go, a mianowicie wiedzę o sobie samym i umiejętność wyeliminowania własnych słabości, ale też duży wpływ jego samego na coaching.

Obecnie korzenie coachingu przedstawiane są w dwóch oddzielnych kontekstach. Jeden, wzorem wzmiankowanego już Zemełki, niejako wypiera kształtowanie się współczesnego coachingu w pryzmacie ezoteryki¹⁶ i ruchów New Age¹⁷, drugi reprezentowany na przykład przez Davida Rocka i Lindę Page, Zbigniewa Paska czy Izabelę Trzcinińską pokazuje, że odżegnywanie się współczesnych coachów i badaczy tego zagadnienia od lokacji w nowej duchowości jest całkowicie nieuprawnione.

W książce *Fundamenty coachingu. Neurobiologia a skuteczna praktyka* autorzy zwracają uwagę, iż coaching ma swoje korzenie w filozofii Zachodu, naukach

¹⁶ Ezoterykę zachodnią według koncepcji jednego z pierwszych jej badaczy, Antoine Faivre'a, charakteryzują cztery istotne cechy, plus dwie mniej istotne, które nie muszą występować; są to: „(1) wiara w niewidzialny, pozaprzyczynowy układ odpowiedników pomiędzy widzialnymi i niewidzialnymi wymiarami kosmosu, (2) postrzeganie natury jako przenikanej i ożywianej boską obecnością albo siłą życiową, (3) koncentracja na wyobraźni religijnej jako mocy dającej dostęp do światów i poziomów rzeczywistości pośredniczących między światem materialnym a Bogiem, (4) wiara w proces przemiany duchowej, dzięki której dochodzi do odnowy wnętrza człowieka i nawiązania przezeń ponownego związku z boskością. Dwie inne cechy, niemające charakteru obligatoryjnego, ale często pojawiające się w kontekście »ezoteryzmu« to: (1) wiara w podstawowe podobieństwo licznych czy nawet wszystkich tradycji duchowych oraz (2) przekonanie o istnieniu mniej lub bardziej tajemnego przekazu wiedzy duchowej” (*Esotericism* hasło w: *Dictionary of Gnosis & Western Esotericism*, red. W.J. Hanegraaff, Brill, Leiden 2006, s. 340). Wouter J. Hanegraaff wskazuje, iż koncepcja Faivre'a nie przystaje do zjawisk współczesnych, a jedynie do pewnych renesansowych i być może jeszcze XVIII-wiecznych zjawisk kulturowych, pokazując równocześnie „heurystyczną wartość” Faivre'owskich kategorii (tzn. niczego tak naprawdę nie wyjaśniają, ale są pomocne we wprowadzaniu w krąg pojęć, którymi tu trzeba operować) (*Esotericism* hasło w: *Dictionary...*, s. 340). Definiuje zatem Hanegraaff ezoterykę jako „wiedzę odrzuconą”, stając w opozycji do koncepcji Faivre'a poprzez ukazanie owego mechanizmu odrzucenia, które w łonie protestantyzmu „stopiły” luźne wcześniej wątki ezoteryczne w jeden, odrzucony właśnie wtedy kłęb idei (W. Hanegraaff, *The Birth of Esotericism from the Spirit of Protestantism*, „Aries” 2010, no. 2, ss. 197–216), z definicji to której – pod wpływem wielu głosów polemicznych – się później wycofał (W.J. Hanegraaff, *Esotericism and the Academy. Rejected knowledge in Western Culture*, Cambridge University Press, Cambridge 2012). Powstało zatem nowe podejście uwolnione od kategoryzacji Faivre'a, zdefiniowane jako empiryczno-historyczne. Niezwykle trafnie ezoterykę dookreśla Maciej B. Stępień, pisząc: „Jest to [zachodnia ezoteryka – Z.Ł.] zbiór idei ukształtowany przez zderzenie biblijnej i pogańskiej tradycji oraz długofalowe skutki tego spotkania, do którego należą wielorako powiązane ze sobą nurty religijno-filozoficzne o charakterze alternatywnym i dysydenckim w stosunku do głównego nurtu nauki i religii w kulturze zachodniej” (M.B. Stępień, *Okultyzm. Studium ezoteryki zachodniej*, Academicum, Lublin 2015, s. 88).

¹⁷ Definicję New Age przyjmuję za Hanegraaffem jako: „[...] środowisko kultowe, które stało się świadome siebie pod koniec lat siedemdziesiątych, konstytuując mniej lub bardziej zunifikowany »ruch«. Wszystkie manifestacje tego ruchu cechuje popularna krytyka kultury zachodniej, która wyrażana jest językiem zsekularyzowanego ezoteryzmu”. W.J. Hanegraaff, *New Age Religion and Western Culture: Esotericism in the Mirror of Secular Thought*, Brill, Leiden 1996, s. 522.

społecznych oraz filozofii New Age. Zaznaczając, iż wspólną wypadkową obu systemów są nie tylko wiara w ludzki potencjał i wrodzone dobro człowieka, ale także wpływ, jaki filozofia New Age wywarła na wielu myślicieli tworzących współczesny coaching, jak choćby Werner Erhard¹⁸. Z tak postawioną diagnozą korzeni coachingu w korelacji z filozofią New Age nie zgodził się wzmiankowany już Zemełka, konstatując:

Wymienienie jednym tchem filozofii New Age obok socjologii, psychologii czy nauk o zarządzaniu wynika albo z dyletanctwa autorów, albo z ich niepokojących paranaukowych inklinacji. Można odnieść wrażenie, że to bogactwo rozmaitych, często w znikomym stopniu związanych ze sobą dziedzin, stanowi nadto próbę legitymizacji coachingu w oczach jego współczesnych praktyków i potencjalnych klientów – niczym rozpaczliwy apel o zainteresowanie (mimo że to pozostaje wszak zaskakująco duże). To także najpewniej zabieg retoryczny, mający roztoczyć przed czytelnikiem iluzję bogatej tradycji empirycznej coachingu – choć to w istocie licząca z górą kilka dekad (gdyby uwzględnić okres krystalizowania się jej idei) metoda, stosowana początkowo jako rodzaj psychologicznego wsparcia ludzi biznesu¹⁹.

I choć w wielu innych kwestiach autor powyższego cytatu ma rację (jak choćby w całkowicie błędnym uważaniu przez niektórych badaczy²⁰ Sokratesa za pierwszego coacha²¹), to w tym przypadku jego spostrzeżenia nie mają pokrycia w faktach.

Na fali olbrzymiego zainteresowania New Age powstało szereg niezależnych instytutów mających za zadanie wzajemną wymianę doświadczeń, a także szerzenia nauk w duchu tej doktryny. Utworzony jeszcze w latach 60. jeden z najbardziej prestiżowych ośrodków tego rodzaju (działający po dziś), Instytut Rozwoju Ludzkiego Potencjału w Elsen, ściągał najwybitniejsze umysły z dziedzin psychologii, filozofii, religioznawstwa i wielu innych. W tymże instytucie wykłady i kursy prowadzili wspomniany już Joseph Campbell, Virginia Satir (1916–1988), Abraham Maslow (1908–1970), Fritz Perls (1893–1970) czy spędzający tam ostatnie lata życia Gregory Bateson (1904–1980)²². Wszyscy wyżej wymienieni mieli niebagatelny wpływ na powstanie współczesnego coachingu.

Na zbieżność początków coachingu z czasem, kiedy rozwijała się fascynacja ideami newage'owej alternatywy wskazuje Izabela Trzcinińska w książce pt. *O duchowości inaczej. Coaching w perspektywie przemian kultury współczesnej*. Badaczka wykazuje bezsprzeczne korelacje tej dyscypliny z nową duchowością, pokazując jednakże zarysowujący się wśród samych coachów specyficzny podział. Píše:

¹⁸ D. Rock, L. Page, *Fundamenty coachingu. Neurobiologia a skuteczna praktyka*, tłum. P. Niedzielski, Co&Me Publishing, Warszawa 2014, ss. 65–68.

¹⁹ A.M. Zemełka, *Wczesna historia coachingu...*, s. 145.

²⁰ Zob. na przykład R. Gorell, *Group coaching*, Kogan Page, London 2013.

²¹ *Notabene* znamienne, iż niemal wszystkie zakony i ugrupowania ezoteryczne również swych fundatorów przedstawiają jako prastarych filozofów, biblijne postacie czy nieznanych zwierzcchników, mających swe siedziby w górach Tybetu.

²² W. Hanegraaff, *New Age Religion and Western Culture...*, ss. 49–50.

[...] wśród coachów, niekoniecznie reprezentujących tradycyjny światopogląd, znajdziemy głosy sprzeciwu wobec możliwości jego duchowego zastosowania. Celem coachingu jest wszak osiągnięcie sukcesu, poszukiwanie wygranej i mierzony określonymi krokami awans. Tymczasem doświadczenie duchowości często bierze się z poczucia egzystencjalnego dyskomfortu, z poczucia pustki, by użyć określenia Jacka Prusaka. Duchowość i coaching stają się wówczas obszarami, które mogą się wprawdzie spotkać, jednakże ich wzajemne odniesienia są na tyle rzadkie i niespecyficzne, a nawet sprzeczne, że nie sposób połączyć tych aktywności w całość. W związku z tym można wyróżnić dwie zdecydowanie rysujące się grupy – tych, którzy w ogóle nie interesują się tą problematyką i wykorzystują coaching jedynie jako narzędzie użyteczne w usprawnianiu komunikacji i organizacji pracy, oraz tych, dla których problem duchowości stanowi jeden z podstawowych warunków zmiany, chociaż nie zawsze jest tak nazywany wprost. Paradoksalnie właśnie jego użyteczność otwiera możliwości dodawania kolejnych rozwojowych perspektyw [...]”²³.

Zbigniew Pasek reprezentuje podobne stanowisko, ukazując coaching jako przejaw procesu uduchowienia biznesu. Definiuje coachów jako doradców marketingowych czy biznesowych, ale także życiowych i duchowych, w zależności od technik, według jakich oni pracują²⁴.

Zdecydowanie bardziej radykalną postawę wobec coachingu przyjmuje Michał Rydlewski, ukazując na podstawie dostępnych na rynku szkoleń coachingowych, iż „[...] coaching jest iluzoryczną drogą odnajdywania swojego prawdziwego »ja«, które z istoty swojej jakiejś jest i czegoś pożąda [...]”²⁵. Coaching uważa on za element fałszywej ideologii oraz technikę maskowania rozpoznania własnej sytuacji klasowej²⁶, a niektóre systemy używane przez coachów nazywa neookultyzmem²⁷.

²³ I. Trzcńska, *O duchowości inaczej. Coaching w perspektywie przemian kultury współczesnej*, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2013, ss. 35–36.

²⁴ Z. Pasek, *Nowa duchowość. Konteksty kulturowe*, Aureus, Kraków 2013, ss. 178–183.

²⁵ M. Rydlewski, *Fikcjonariusze fałszywej ideologii. Antropologia coachingu*, „Colloquia Anthropologica et Communicativa: Antropologia, Media, Komunikacja” 2019, t. 12, s. 54.

²⁶ Ibidem, s. 65.

²⁷ Okultyzm w ujęciu ogólnym to wiara w istnienie mocy tajemnych, jak również uprawianie tajemnych nauk (m.in. astrologii, magii, alchemii, tajemnej medycyny i wróżbiarstwa). Skonstruowanie precyzyjnej definicji tego zjawiska nie jest jednak łatwe. W literaturze naukowej dyskusja na ten temat wciąż trwa. Z jednej strony mamy więc definicję Josepha Banksa Rhine’a (okultyzm to „filozofowanie o rzeczach ukrytych”; zob. *The Encyclopedia Americana*, t. XX, Americana Corp., New York 1963, s. 609, sv. *occultism*), a z drugiej – Edwarda A. Tiryakiana („okultyzm to celowe praktyki, techniki lub procedury przenoszone na siły przyrody, przedmioty i osoby, wymagające wyspecjalizowanej wiedzy i umiejętności”; zob. E. Tiryakian, *Toward the Sociology of Esoteric Culture*, w: *On the Margin of the Visible: Sociology, the Esoteric and the Occult*, ed. E. Tiryakian, New York 1974, s. 256). Na temat tej dyskusji pisze na przykład Anna Mrozek-Dumanowska, *Człowiek w labiryncie magii*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1990, s. 48 i in. Jak słusznie zauważa Jacek Sieradzan, definicja okultyzmu jest tak płynna, iż to, co dla jednych badaczy jest okultyzmem, dla innych oznacza satanizm czy ezoteryzm i na odwrót (J. Sieradzan, *W kręgu pojęć: ezoteryzm, okultyzm, satanizm*, w: *Ezoteryzm, okultyzm, satanizm w Polsce*, red. Z. Pasek, Libron, Libron, Kraków 2005, s. 219). Okultyzm to następcą

Posługuje się kilkoma jaskrawymi przykładami szkoleń, z których każdy mógłby wpisać się w treść niniejszego artykułu jako przejaw przeniknięcia form i języka znanego z ezoteryki wprost do biznesu pod postacią coachingu. Jednym z nich jest prowadząca szkolenia z „autentycznego biznesu” Paulina Milewicz, na której to stronie (obecnie tekst ten został usunięty) mogliśmy przeczytać:

Paulina »DOSTROJONA DUSZA« Milewicz – mistrz komunikacji i relacji międzyludzkich, mówczyni, bloggerka, biegle czytająca informacje z Kronik Akaszy, specjalistka od przekładania języka energii na język ludzki, pogromczyni zabobonów i energetycznych »mitów« w życiu i biznesie, prowadząca własną firmę od 1995, wizjonerka, żona, matka, »święta i ladacznica«, kociara, biegle wkłada kij w mrowisko... Wstrząśnie Tobą do szpiku kości, ale nie zmiesza. Pokaże Ci, O ILE ZECHCESZ, Twoją energetyczną jakość, abyś już nigdy nie błędził/a, ani nie spekulował/a KIM JESTEŚ i jaki jest TWÓJ PRAWDZIWY ENERGETYCZNY POTENCJAŁ i co dla Ciebie i Twojego biznesu jest możliwe. [...] Najskuteczniejsze techniki i tajniki biznesu i jego ostatecznego kształtu zawdzięczam prywatnym konsultacjom z Johnem Assarafem, Jodanem Belfordem, Lisą Sasevich, Andrreą Hess i wieloma innymi czołowymi mentorami nowej Ery. Jestem autorką kilku programów wspierających Twój osobisty, jak i biznesowy rozwój: dostrojenie duszy, dostrojony biznes, kwantowa inżyniera rzeczywistości, komunikacja w biznesie i partnerstwie. Prowadzę autentyczny biznes, branding i komunikację²⁸.

Samo omówienie stosowanych tu pojęć (częstokroć wewnętrznie sprzecznych) może posłużyć za podstawę odrębnego artykułu. Inny – równie jaskrawy – przykład łączenia ezoteryki z coachingiem wygląda tak:

Nauczycielka, Mentorka, Coach i... Przewodniczka... [jest – Z.Ł.] zdecydowanie najbliższa mojemu sercu. To piękne słowo, oddające głębię pracy z Coachem transformacyjnym. Kiedy poznaję życie kobiety, z którą pracuję, przy użyciu szeregu talentów i narzędzi transformacyjnych, skutecznie prowadzę ją do celu, który początkowo założyła. Jestem jej Przewodniczką w procesie odnalezienia jej własnej drogi osobistego spełnienia. Jestem wsparciem. Jestem rozwiązaniem, które pomaga kobiecie odnaleźć światło dnia codziennego i już zawsze mieć je przy swoim boku²⁹.

Coach Maya Ori w szerokim wachlarzu usług ma kurs pod nazwą: „Czyszczenie energii seksualnej po poprzednich partnerach”. W ramach opłaty wynoszącej 149 euro kobieta (do pań jest ono bowiem adresowane) otrzymuje następującą propozycję:

Każdej widzialnej przemianie towarzyszy niewidzialna transformacja energetyczna. Czy wiesz, że podczas seksu następuje trwała wymiana energii? Oznacza to, że KAŻDY

---

znanych w języku polskim pojęć „filozofia tajemna” (*philosophia occulta*) czy „wiedza tajemna” (*scientias occultas*).

²⁸ <http://www.autentycznybiznes.com.pl/about/> [dostęp: 7.09.2018], pisownia oryginalna – cyt. za: M. Rydlewski, *Fikcjonariusze fałszywej ideologii...*, ss. 55–56.

²⁹ <https://mayaori.com/maya-ori/> [dostęp: 31.12.2021].

mężczyzna, z którym uprawiałaś kiedykolwiek seks, zostawia część siebie w Tobie, Twoim polu energetycznym, a mówiąc bardziej poprawnie – łączy się z Twoją energią. Czasem to połączenie jest bardzo delikatne i nie ma na Ciebie większego wpływu. Czasem jednak ta energetyczna „obecność” byłego/ byłych partnerów seksualnych ma bardzo duży, negatywny wpływ na naszą energię oraz utrudnia przyciągnięcie do swojego życia takiego mężczyzny, jakiego pragniesz. Dlatego jest NIEZWYKLE ważne, aby czyścić się energetycznie (nawet z aktualnego partnera, który zostawia w Tobie swoją „brudną” energię). Myjemy ręce, czas umyć nasze ciało energetyczne i naszą Świątynię Kobiecości³⁰.

Zapewne oba przedstawione przykłady należą do niezwykle jaskrawych i mogących w pewien sposób wynaturzać postrzeganie współczesnego coachingu. Jednakże i umiarkowani przedstawiciele tego nurtu nie stronią od posiłkowania się ezoteryką i nową duchowością. I tak na przykład Liz Hall w pozycji *Uważny coaching. Jak uważność może zmienić twoją praktykę coacha* zaznacza:

[...] studiowałam ideę uważności w kontekście buddyjskim – ale czułam, że opowiadanie o tym, jak siedzenie na poduszce i obserwowanie swojego oddechu czy kontemplacja wzajemnego połączenia pomaga mi w życiu i pracy, może zagrozić mojej zawodowej reputacji. [...] Jednakże zaczęłam sobie uświadamiać, że coaching i uważność w naturalny sposób można połączyć. Wszak oba podejścia pomagają ludziom wykorzystywać i rozwijać wewnętrzne zasoby³¹.

Bez przeszkód znajdziemy również panteon rad pochodzących wprost z systemów magicznych czy newage’owych, choćby w postaci wizualizacji. Na przykład Carol Wilson pokazuje, jak jego zdaniem proces wizualizacji przyszłości pomaga osiągnąć cel w biznesie. Pisze:

Dogłębne doświadczenie idealnej przyszłości w jej pełnej krasie pozwala wyzwolić niezwykłą energię i uzyskać jasność myślenia, dzięki czemu klient dużo łatwiej pokonuje przeszkody stojące na jego drodze do sukcesu. Jak sądzę, może to mieć związek z faktem, że przeniesienie się w wyobraźni do takiej „przyszłej teraźniejszości” powoduje powstanie ścieżek neuronowych umożliwiających mózgowi spojrzenie na cel jako na swego rodzaju rzeczywistość i prześledzenie drogi, która doprowadziła do jej zaistnienia. W ramach tej metody stosuje się różne warianty pytań dotyczących doznań wzrokowych, słuchowych i czuciowych, ponieważ zaangażowanie większej liczby zmysłów powoduje utrwalenie ścieżek neuronowych, a tym samym coachowanemu ułatwia przeniesienie się do wyimaginowanej rzeczywistości – co z kolei zwiększa szanse na to, że uda mu się osiągnąć cel³².

³⁰ <https://mayaori.com/shop/czyszczenie-energii-seksualnej-po-poprzednich-partnerach/> [dostęp: 31.12.2021], pisownia oryginalna.

³¹ L. Hall, *Uważny coaching. Jak uważność może zmienić twoją praktykę coacha*, tłum. A. Niedzielska, P. Niedzielski, Co&Me Publishing, Warszawa 2015, s. 18.

³² C. Wilson, R. Branson, *Nowy coaching biznesowy. Przewodnik po najlepszych praktykach*, tłum. M. Witkowska, MT Biznes, Warszawa 2015, s. 37.

Doskonały przykład myślenia magicznego prezentuje Maciej Bennewicz w książce *Coaching, czyli restauracja osobowości*. Poza ćwiczeniami o nazwach „Obezwałnianie demona przyszłości” czy „Duch wspierający”, których aspektem prymarnym jest wizualizacja czy też lepienie z modeliny ducha opiekuńczego, w którego to nakazuje przelać pozytywne aspekty osobowości czy talenty autorytetów coachingowanego, które z kolei dzięki takim zabiegom mają być poprzez ducha opiekuńczego uruchamiane w określonych sytuacjach życiowych³³, zaleca także: „Uważaj, o co prosisz! Instalacje działają. Potocznie nazywamy je »wroźbami samospełniającymi się”³⁴. Jeśli przywołamy tu inne tytuły tego autora, jak choćby *Coaching Tao. Opowieść metaforyczna o regułach ludzkiego rozwoju w drodze do szczęścia*, czy *Prawda jest hipnozą*, domknijemy w pewien sposób przedstawienie konotacji filozofii New Age z współczesnym coachingiem. By jeszcze bardziej uwypuklić te wspólne uwarunkowania, dodajmy, iż jeden z twórców polskiej psychotroniki i założyciel wraz z Lechem „Emfazym” Stefańskim (1928–2010)³⁵ Studium Psychotroniki im. Juliana Ochorowicza w Krakowie, jest obecnie coachem i kierownikiem studiów podyplomowych o kierunku „Coaching i NLP”³⁶, a Monika Górka opisująca działalność scjentologii w Polsce zaznacza, iż większość wyznawców tej futurystycznej religii, wyrosłej bezpośrednio na fali New Age, działa pod przykrywką firm coachingowych i neuroprogramowania lingwistycznego (NLP)³⁷.

Podsumowując, coaching wyrósł na filozofii New Age i jednoznacznie zakorzeniony jest w ezoterycznym postrzeganiu rzeczywistości. Należy jednakże zwrócić w tym miejscu uwagę, iż tak mocne sprzężenie tych dwóch nurtów ideowych (coaching i ezoteryka) wydaje się być zdecydowanie nadreprezentatywne w rodzimym ujęciu. Coaching zachodni, mimo ogromnej inspiracji czerpiącej z niektórych ezoterycznych wykładni i systemów, stara się mocno – poprzez używanie języka biznesu lub psychologii – oddzielić te dyscypliny przynajmniej w warstwie lingwistycznej.

Literatura

2020 ICF Global coaching study: Executive summary, https://coachingfederation.org/app/uploads/2020/09/FINAL_ICF_GCS2020_ExecutiveSummary.pdf [dostęp: 22.10.2021].

³³ M. Bennewicz, *Coaching, czyli restauracja osobowości*, G+J, Warszawa 2008, ss. 160–167.

³⁴ Ibidem, s. 168.

³⁵ Na temat Lecha Stefańskiego zob. Z. Łagosz, *Ezoterycy na służbie, czyli krótka historia współpracy środowisk ezoteryków ze służbami bezpieczeństwa na przykładzie Lecha Stefańskiego*, „Hermaion” 2019, nr V, ss. 148–158.

³⁶ <https://www.refino.pl/wykladowcy-coachowie-trenerzy/> [dostęp: 1.01.2022].

³⁷ M. Górka, *Scjentologia – futurystyczna religia, niebezpieczny żart czy science-fiction?*, „Okolice. Rocznik Etnologiczny” 2012, t. 10, ss. 15–16.

- Bennett J.L., Bush M.W., *Coaching in organizations: Current trends and future opportunities*, „OD Practitioner” 2009, no. 41(1).
- Bennewicz M., *Coaching, czyli restauracja osobowości*, G+J, Warszawa 2008.
- Campbell J., *Bohater o tysiącu twarzy*, Zakład Wydawniczy Nomos, Kraków 2013.
- Dilts R., *From Coach to Awakener*, Dilts Strategy Group, Capitola 2003.
- Downey M., *Effective Coaching: Lessons from the Coach's Coach*, Texer, UK 2003.
- Esotericism*, hasłowo w: *Dictionary of Gnosis & Western Esotericism*, red. W.J. Hanegraaff, Brill, Leiden 2006.
- Gorell R., *Group coaching*, Kogan Page, London 2013.
- Górka M., *Scjentologia – futurystyczna religia, niebezpieczny żart czy science-fiction?*, „Okolice. Rocznik Etnologiczny” 2012, t. 10.
- Griffith C.R., *The psychology of coaching: A study of coaching methods from the point of psychology*, C. Scribner's sons, New York 1926.
- Hall L., *Uważny coaching. Jak uważność może zmienić twoją praktykę coacha*, tłum. A. Niedzielska, P. Niedzielski, Co&Me Publishing, Warszawa 2015.
- Hanegraaff W.J., *Esotericism and the Academy. Rejected knowledge in Western Culture*, Cambridge University Press, Cambridge 2012.
- Hanegraaff W.J., *New Age Religion and Western Culture: Esotericism in the Mirror of Secular Thought*, Brill, Leiden 1996.
- Hanegraaff W., *The Birth of Esotericism from the Spirit of Protestantism*, „Aries” 2010, no. 2.
- Hendrickson R., *The Henry Holt encyclopedia of word and phrase origins*, Henry Holt & Co, New York 1987.
- Kuc B.R., *Strategiczne wymiary doskonałości w zarządzaniu*, w: *Współczesne paradygmaty nauk o zarządzaniu*, red. W. Kowalczewski, Difin, Warszawa 2008.
- Łagosz Z., *Ezoterycy na służbie, czyli krótka historia współpracy środowisk ezoteryków ze służbami bezpieczeństwa na przykładzie Lecha Stefańskiego*, „Hermaion” 2019, nr V.
- Mrozek-Dumanowska A., *Człowiek w labiryncie magii*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1990.
- O'Donohue W.T., Fisher J.E., *Cognitive Behavior Therapy: Applying Empirically Supported Techniques in Your Practice*, John Wiley & Sons, Inc., New Jersey 2008.
- Parsloe E., *Coaching i mentoring*, tłum. I. Morzół, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
- Pasek Z., *Nowa duchowość. Konteksty kulturowe*, Aureus, Kraków 2013.
- Rock D., Page L.J., *Fundamenty coachingu. Neurobiologia a skuteczna praktyka*, tłum. P. Niedzielski, Co&Me Publishing, Warszawa 2014.
- Rydlowski M., *Fikcjoniariusze fałszywej ideologii. Antropologia coachingu*, „Colloquia Anthropologica et Communicativa: Antropologia, Media, Komunikacja” 2019, t. 12.
- Sieradzan J., *W kręgu pojęć: ezoteryzm, okultyzm, satanizm*, w: *Ezoteryzm, okultyzm, satanizm w Polsce*, red. Z. Pasek, Libron, Libron, Kraków 2005.
- Stępień M.B., *Okultyzm. Studium ezoteryki zachodniej*, Academicon, Lublin 2015.
- The Encyclopedia Americana*, t. XX, Americana Corp., New York 1963.
- Tiryakian E.A., *Toward the Sociology of Esoteric Culture*, w: *On the Margin of the Visible: Sociology, the Esoteric and the Occult*, ed. E. Tiryakian, New York 1974.
- Trzcńska I., *O duchowości inaczej. Coaching w perspektywie przemian kultury współczesnej*, Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2013.
- Wales S., *Why coaching?*, „Journal of Change Management” 2002, vol. 3, no. 3.

- Whitmore J., *Coaching for performance*, Nicholas Brealey, Boston 2002.
- Wilson C., Branson R., *Nowy coaching biznesowy. Przewodnik po najlepszych praktykach*, tłum. M. Witkowska, MT Biznes, Warszawa 2015.
- Wujec B., *Geneza i definicje coachingu*, „Coaching Review” 2012, nr 4.
- Zemełka A.M., *Wczesna historia coachingu: poszukiwanie definicji i interferencji idei*, „Forum Oświatowe” 2016, nr 28(2).
- Żukowska J., *Naukowe ujęcie coachingu*, w: *Człowiek w organizacji. Teoria i praktyka*, red. P. Wachowiak, Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 2012.

Źródła internetowe

- <https://mayaori.com/maya-ori/> [dostęp: 31.12.2021].
- <https://mayaori.com/shop/czyszczenie-energii-seksualnej-po-poprzednich-partnerach/> [dostęp: 31.12.2021].
- <http://www.autentycznybiznes.com.pl/about/> [dostęp: 7.09.2018].
- <https://www.refino.pl/wykladowcy-coachowie-trenerzy/> [dostęp: 1.01.2022].

